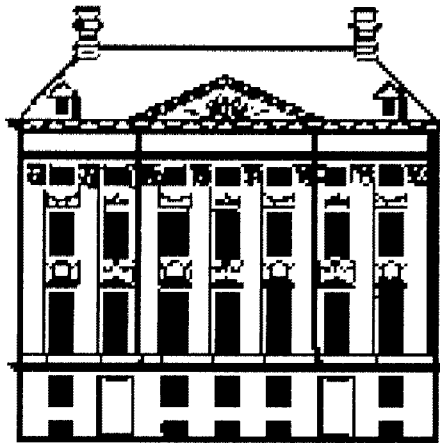

JAARVERSLAG 2007

Dierexperimentencommissie van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen

ALGEMEEN

Sinds 1990 kent de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) een Dierexperimentencommissie (DEC).

De KNAW DEC richt zich primair op de wettelijk voorgeschreven ethische toetsing van dierproeven. Dit houdt in: een afweging van de mate van ongerief van elk proefdier tegen het wetenschappelijk en maatschappelijk belang en de haalbaarheid van het voorgenomen onderzoek.

Toetsing van de wetenschappelijke kwaliteit van het onderzoek waar een aan de commissie voorgelegd onderzoeksplan onderdeel van uitmaakt behoort in eerste instantie niet tot de taken van de DEC. Toch is een indruk hiervan noodzakelijk om tot een goede afweging te kunnen komen. Daarom dienen dierproeven, die ter toetsing worden voorgelegd aan de DEC, van te voren op hun wetenschappelijk kwaliteit te zijn getoetst. Dit gebeurt door de werkgroep leider van de betreffende werkgroep of de directeur van het betreffende (KNAW-)instituut. De DEC vergewist zich er te allen tijde van dat deze wetenschappelijke toetsing heeft plaatsgevonden. Zo niet, dan wordt het protocol niet in behandeling genomen.

Conform de wet- en regelgeving wordt er binnen de KNAW alleen dierexperimenteel onderzoek uitgevoerd nadat er een positief advies is afgegeven door de DEC. De onderzoeksplannen van alle onderzoeksgroepen binnen KNAW-instituten die dierexperimenten uitvoeren in de zin van de wet, het Nederlands Instituut voor Neurowetenschappen (NIN), Hubrecht Instituut (HI), Centrum voor Terrestrische Oecologie (NIOO-CTE) en het Centrum voor Limnologie (NIOO-CL), worden door de KNAW-DEC van een advies voorzien. Daarnaast wordt er advies uitgebracht over de onderzoeksplannen van een drietal niet-KNAW-instituten: [REDACTED]

).

DE PROCEDURE

Een aanmeldingsformulier met een voorgenomen dierproef wordt bij de proefdierdeskundigen (ex art 14 WoD) ingeleverd. Een van de proefdierdeskundigen is tevens secretaris van de DEC. De proefdierdeskundigen bespreken de aanvraag met de onderzoeker en geven advies waar nodig. Bovendien toetsten zij of aan additionele voorwaarden (fokvergunningen, COGEM-inschalingen, LNV biotechnologie-vergunningen, vergunningen/ontheffingen in het geval van dieren in/uit het wild) is of moeten worden voldaan. Alleen op deze wijze door de proefdierdeskundigen getoetste meldingen worden in de vergaderingen van de DEC besproken.

DE KLEINE COMMISSIE

Experimenten met gering ongerief voor de dieren (met uitzondering van primaten), experimenten met matig ongerief die bij herhaling volgens een vast protocol worden uitgevoerd en die eerder door de voltallige DEC van een positief advies zijn voorzien, dan wel amendementen op lopende onderzoeksplannen, waarbij niet sprake is van een verandering in het ongerief of verandering in de vraagstelling, behoeven niet door de DEC in haar geheel te worden getoetst. Dergelijke onderzoeksplannen en amendementen kunnen in een kleiner comité, met de proefdierdeskundigen als adviseurs, van een voorlopig advies worden voorzien. Dit voorlopige advies kan alleen afgegeven worden wanneer dit wordt gesteund door alle leden van dit kleine comité. De samenstelling van dit kleine comité kan wisselen, maar zal altijd minstens drie van de vier deskundigheden bevatten. Het voorlopige positieve advies van de kleine commissie geldt tot aan de eerstvolgende voltallige DEC-vergadering. Alle

onderzoeksplannen en amendementen worden in deze vergadering behandeld en van een definitief advies voorzien.

Naast de ethische toetsing van voorgenomen dierexperimenteel onderzoek houdt de DEC zich ook in een algemener kader actief bezig met zaken rond proefdieren en dierproeven binnen en buiten de KNAW. In grote lijnen worden de nieuwbouw/verbouwplannen, werkwijzen etc. besproken. De DEC vergadert elk jaar op verschillende locaties om zich ook ter plaatse op de hoogte te stellen van zaken rond proefdieren en dierproeven. De DEC is lid van de NVDEC. Verschillende leden participeren actief in de activiteiten van deze vereniging.

De DEC nodigt regelmatig werkgroepleiders van de verschillende instituten/vergunninghouders uit om het onderzoek van hun werkgroep toe te komen lichten en de verschillende bij de DEC aangemelde onderzoeksplannen in het wat bredere kader van de onderzoekslijn van de groep/instituut te plaatsen. Vergunninghouder van de KNAW is via de uitgebrachte adviezen bekend met de voorgenomen dierproeven maar wordt ook tijdens regulier overleg met proefdierdeskundigen en tenminste 1x per jaar met de voorzitter van de DEC op de hoogte gehouden van ontwikkelingen, activiteiten en standpunten van de DEC.

Binnen de KNAW valt een gedeelte van het onderzoek waarbij dieren betrokken zijn buiten de kaders van de Wet op de Dierproeven. Formeel is hiervoor geen advies van een Dierexperimentencommissie nodig. Voorbeelden hiervan zijn het maken van transgene zebravissen en het vervolgens doen van onderzoek aan de embryonen van deze dieren (waarbij geen sprake is van een aangetast fenotype), maar bijvoorbeeld ook veel onderzoek met dieren in het wild. Omdat het vaak gaat om aanzienlijke aantallen dieren, wordt er naar gestreefd dat de betrokken onderzoekers jaarlijks hun wetenschappelijke en experimentele resultaten en plannen aan de commissie toesturen.

SAMENSTELLING VAN DE COMMISSIE

Lid 1	voorzitter, geen arbeidsverhouding; niet betrokken bij dierproeven
Lid 2	dierproeven, vertegenwoordiger NIN
Lid 3	alternatieven, dierproeven, vertegenwoordiger NIOO
Lid 4	dierproeven, vertegenwoordiger NIN
Lid 5	dierproeven, vertegenwoordiger HI
Lid 6	ethiek, geen arbeidsverhouding, niet betrokken bij dierproeven
Lid 7	proefdieren en hun bescherming, alternatieven, ethiek, geen arbeidsverhouding
Lid 8	proefdieren en hun bescherming
ambtelijk secretaris	
Secretaris/proefdierdeskundigen KNAW instituten	

De leden vanuit de instituten zijn bij de totstandkoming van adviezen over onderzoeksplannen vanuit hun instituut slechts als adviseur bij de werkzaamheden van de commissie betrokken.

4. AANTAL VERGADERINGEN

In 2007 vergaderde de Commissie 9 keer plenair. **De Kleine Commissie kwam niet bijeen.**

5. OVERZICHT IN BEHANDELING GENOMEN ONDERZOEKSPLANNEN 2007 (zie bijgaand overzicht)

6. PROBLEMEN / KNELPUNTEN

De commissie behandelt relatief veel onderzoeksplannen die betrekking hebben op onderzoek met dieren in en uit het wild. De in een aantal opzichten onlogische implementatie van de wet- en regelgeving binnen dit onderzoeksgebied (handelingen waarbij sprake is van aanzienlijk ongerief maar waarbij geen invasieve handeling wordt toegepast, vallen buiten de toetsingskaders van de WOD) zorgt zowel bij de commissie als de indieners voor de nodige verwarring. Bij een aanzienlijk gedeelte van het onderzoek dat aan de commissie wordt voorgelegd beweegt de doelstelling zich op het grensvlak: experimenten gericht op beheer van natuurterreinen (of een bepaalde soort) en het verkrijgen van een antwoord op een wetenschappelijke vraag. Ook hier zijn de kaders soms vaag en behoeven zowel de commissie als de betrokken vergunninghouders aanvullende kaders.

In toennemende mate besluiten vergunninghouders onderzoeksplannen die betrekking hebben op onderzoek met dieren in het wild, hetgeen formeel buiten de handavingskaders van de WOD ligt, toch ter advisering aan de DEC voor te leggen.

Overzicht in behandeling genomen onderzoeksplannen 2007

vergunninghouder	doel	resultaat eerste bespreking	voorwaarde(n)	eindresultaat 2e of verdere bespreking	looptijd
1	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1 jaar
2	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1 jaar
3	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			8 jaar
4	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies	6		3 jaar
1	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies	5		1 jaar
2	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1 jaar
3	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden			
4	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			3 jaar
KNAW-NIOO-CL					
1	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies	5		2 jaar
2	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1 jaar
3	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies	1,5,19		3 jaar
4	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1 jaar
KNAW-NIOO-CTE					
1	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies	12		8 maanden
2	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1 jaar
3	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden	19	positief advies	1 jaar
4	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			5 jaar
5	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden		positief advies	5 jaar
6	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			25 maanden
7	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden	5	positief advies	14 maanden
8	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1 jaar
KNAW-HI					
1	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1 jaar
2	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1 jaar
3	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			2 jaar
4	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1 jaar
5	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			19 maanden
6	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			19 maanden
7	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1 jaar
8	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			20 maanden
9	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			16 maanden
10	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			18 maanden

11	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			18 maanden
12	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			2 jaar
13	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			2 jaar
14	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			2 jaar
15	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			15 maanden
16	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			2 jaar
17	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			18 maanden
18	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			20 maanden
19	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			2 jaar
20	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			2 jaar
21	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			16 maanden
22	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			2 jaar
23	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			2 jaar
24	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			2 jaar
25	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			2 jaar
26	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			13 maanden
27	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1 jaar
28	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies	5		1 jaar
29	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			18 maanden
30	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			18 maanden
31	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			18 maanden
32	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			3 jaar 2 maanden
33	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies	13		2 jaar
34	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies	19		3 jaar
35	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			3 jaar
36	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden		ingetrokken	
37	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1 jaar
38	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1 jaar
39	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			2 jaar
40	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			2 jaar
41	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden		positief advies	2 jaar
42	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1 jaar
43	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			2 jaar
44	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1 jaar
45	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1 jaar
46	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1 jaar
47	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies	18		1 jaar
48	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies	18		1 jaar
49	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies	19		2 jaar

50	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1 jaar
51	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			2 jaar 9 maanden
52	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			2 jaar
KNAW-NIN					
1	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies	5		3 jaar
2	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1 jaar
3	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1 jaar
4	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			2 jaar
5	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			2 jaar
6	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			2 jaar
7	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			2 jaar
8	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies	3		1 jaar
9	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			3 jaar
10	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1 jaar
11	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies	6		1 jaar
12	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies	5, 19		1 jaar
13	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1 jaar
14	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1 jaar
15	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			2 jaar
16	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies	6		2 jaar
17	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1 jaar
18	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies	14		1 jaar
19	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			2 jaar
20	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			14 maanden
21	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden		ingetrokken	
22	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1 jaar
23	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies	5		1 jaar
24	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			2 jaar
25	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1 jaar
26	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies	14, 19		2 jaar
27	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			2 jaar
28	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1 jaar
29	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1 jaar
30	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			2 jaar
31	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			2 jaar
32	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			14 maanden
33	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies	13		1 jaar
34	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies	1		1 jaar

35	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			2 jaar
36	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden	19	positief advies	2 jaar
37	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden		positief advies	2 jaar
38	37 andere wetenschappelijke vraag	aanhouden		positief advies	1 jaar
39	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			2 jaar
40	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies	19		1 jaar
41	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies	5		3 jaar
42	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1 jaar
43	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies	5		1 jaar
44	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			2 jaar
45	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1 jaar
46	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			2 jaar
47	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			19 maanden
48	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies			1 jaar
49	37 andere wetenschappelijke vraag	positief advies	19		4 jaar

Voorwaarden:

1. Ongeriefinschatting	8. Surplusdieren	15. Geen aangetast fenotype
2. Aantal dieren	9. Eerst pilot	16. Wetenschappelijke beoordeling
3. Toezicht tijdens experiment	10. Duur advies	17. Geen ouderdomsverschijnselen
4. Bevoegdheid/deskundigheid	11. Schatting omvang fokoverschotten	18. Andere regelgeving (LNV, COGEM, FF)
5. Proefopzet (exp. design)	12. Herkomst dieren	19. Rapportage
6. Anesthesie/Analgesie	13. Euthanasie	20. Bestemming overtollige dieren/hergebruik
7. Doel onderzoek	14. Humane eindpunten	21. Alternatieven